

Könyvtárostovábbképzés a Szovjetunió tudományos könyvtáraiban

BESSENYEINÉ BÁLINT ESZTER

A Szovjetunió tudományos könyvtárosainak továbbképzése igen bonyolult feladat, hiszen a tudományos és szakkönyvtárosok számára könyvtárosképzés a Szovjetunióban tulajdonképpen nincs, kivéve a műszaki könyvtárosok utóbbi időben megindult felsőfokú esti levelező oktatását. Így a tudományos és szakkönyvtárakban a továbbképzésnek bizonyos fokig a képzést is helyettesítenie kell és ez bizony sokszor zökkenőkkel, nehézségekkel jár. Ezért a szakajtóban elég sok cikket, tanulmányt találunk a tudományos könyvtárak továbbképzési munkájáról.

A tudományos könyvtárak álláspontját képviselő cikkírók erélyesen követelik a külön tudományos könyvtárosképzés bevezetését. Addig is amíg ezt elérik a tudományos könyvtárak között a könyvtárostovábbképzést illetően bizonyos összefogás is alakult ki. Így például a Lenin könyvtár által rendezett könyvtár-tudományi és bibliográfiai konferenciákra az utóbbi időben más könyvtárak munkatársait is meghívták és ezt a könyvtárostovábbképzés szempontjából igen nagyjelentőségűnek tartják.¹ Úgy látják, hogy a tudományos könyvtárakban az ideális képzettségi arány, hogy a könyvtárosok 1/3-ának nem könyvtárosi felsőfokú képzettsége legyen, 1/3 rendelkezze könyvtárosképző főiskolai végzettséggel és 1/3 rendelkezze idegennyelvű főiskolai, illetve középfokú képzettséggel.² Sőt Szkrünev elvtárs véleménye szerint a tudományos dolgozók 10%-a legyen csak középfokú végzettségű, a többi felsőfokú végzettségű legyen.³ Ez a vélemény ellenkezik a nálunk mindinkább előtérbe kerülő azzal az elmélettel, hogy a tudományos könyvtárosoknak nem több mint 1/3-a rendelkezze felsőfokú képzettséggel, hiszen jelenleg számos olyan munkakörben dolgoznak egyetemi végzettségű könyvtárosok, amelyben középfokú képzettségűek is megállnák a helyüket.

A továbbképzést az ideológiai és politikai ismeretek terén egyetlen könyvtáros sem nélkülözheti, de ezt a Szovjetunióban is többnyire a marxizmus-leninizmus esti egyeteme vagy a pártoktatás útján oldják meg.

A tudományos könyvtárosoknak több nyelvet kell legalább passzív módon ismerniük, ezért több-kevesebb sikerrel minden könyvtárban foglalkoznak nyelvoztatással. A nyelvoztatás problémáját, mint a továbbiakban látjuk, legjobban talán a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Társadalomtudományi Alapkönyvtárában sikerült megoldani.⁴

Egyszerre több ingyenes nyelvtanfolyamot is tartanak a Lenin könyvtár dolgozói számára. 1958—1959-ben a nyelvtanfolyamokon 160-an vettek részt. Az órákat hetente kétszer tartják munkaidő után. A csoportok maximálisan 15,

Tantárgyak	Óraszám						
	Össze- sen	Elő- adások	Gyak. fogl.	Szemi- nári- umok	Vizsga	Assz. órák	Megjegyzés
1. SZKP tört. és elméletének egyes problémái	10	10					
2. Könyvtörténet	46	36	6	4	4	6	Koll.
3. Könyvtárstan	106	80	20	6	10	28	
a) SZU könyvtártört.	18	16		2			
b) SZU könyvtárszervezés ...	18	12	4	2	4		Vizsg.
c) Külföldi könyvtárszervezés	18	18					
d) A Lenin könyvt. tört. és szervezete	10	8	2			2	
e) Könyvvállományok	18	12	6			6	
f) Olvasószolg. és könyvpropaganda	24	14	8	2		16	
4. Katalógusok	116	56	60		8	70	
a) Katalogizálás és betűrendes kat. szerkesztés	62	30	32		4	38	írásbeli vizsga
b) Osztályozás, szakkat. szerkesztés	40	20	20		4	20	Koll.
c) Lenin könyvtár katalógusai	14	6	8			12	Koll.
5. Bibliográfia	192	106	68	18	24	162	Vizsga
a) Alapismeretek	48	28	18	2	10	18	Vizsga
b) Ajánló bibliogr.	28		14	14		14	Vizsga
c) Helyismereti bibliogr.	16	8	8			8	2
d) Társadalmi-politikai bibliográfia	40	20	18	2	10	18	2
e) Szakbibliográfiák	30	16	14			94	2
f) Külföldi ált. bibliográfiák .	30	20	10		4	10	2
Összesen :	470	288	154	28	46	266	

minimálisan 5 főből állnak. Az említett tanévben 8 angol, 5 német, 5 francia, 1 norvég, 1 cseh és egy lengyel tanfolyamot tartottak. A hallgatóknak pontosan megszabott követelmények alapján minden év végén írásbeli és szóbeli vizsgát kell tenniük.⁵

A leningrádi Szaltükov—Scsedrin könyvtárban 204 órás nyelvtanfolyamokat tartanak két szemeszterben, az első szemeszter után kollokvium, a második után vizsga van. Tapasztalataik azt mutatják, hogy ezek a rövid nyelvtanfolyamok nem adnak a könyvtári munkához megfelelő tudást, fontos lenne, hogy a könyvtárosok már a főiskolán alaposabb nyelvtudást szerezzenek.⁶

Figyelemreméltóak, mint ahogy már említettük a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Társadalomtudományi Alapkönyvtárának hároméves nyelvtanfolyamai. Ezeket a tanfolyamokat a könyvtár munkatársai tartják társadalmi munkában. Az órák munkaidőben vannak. Pontosán meghatározott program szerint haladnak: az első évben veszik a nyelvtan alapjait, a névragozást és könnyű szövegeket tanulnak; a második évben a nyelvtanból az igeformákat és az igeidőket tanulják, bonyolultabb szövegeket fordítanak. A harmadik évben

tárgyalják a nyelvtan legnehezebb részeit, nehéz szövegeket olvasnak és ekkor már társalognak is. A nyelvtanfolyam elvégzésének eredményeként a hallgatók újságot és politikai irodalmat szótár nélkül, szépirodalmat szótárral tudnak olvasni. Az ilyen eredményt úgy érik el, hogy rendszeresen ismételnék és hiányzás esetén az egyes hallgatókkal külön foglalkoznak.⁴

Amikor a Szovjetunió tudományos könyvtárainak továbbképzési munkájáról beszélünk meg kell emlékeznünk egy olyan oktatási formáról, amelyet tárgyalhatnánk a képzési és a továbbképzési formák között egyaránt. Ez a forma a főiskolát más szakon végzett könyvtárosok átképzése. Ilyen oktatás elsősorban a moszkvai Lenin könyvtárban a leningrádi Szaltükov—Scsedrin könyvtárban és a Szovjetunió Tudományos Akadémiáinak könyvtáraiban folyik.

A moszkvai Lenin könyvtárban olyan más főiskolát végzett könyvtárosok számára tartanak egyéves átképző tanfolyamot, akik legalább hat hónapja dolgoznak a könyvtárban és a könyvtárosságot választották hivatásuknak.⁵ Foglalkozások hetenként háromszor vannak. Egy alkalommal 4 óra előadást tartanak két tantárgyból. Az 1958—1959-es tanévben a tanterv a következő volt.

A foglalkozások a vizsgákkal és az asszisztensi órákkal együtt összesen 782 órát tesznek ki. A gyakorlati foglalkozásokat és az asszisztensi órákat két csoportra osztva tartják meg. A vizsgákat nem egyszerre teszik le, hanem három alkalommal, olyankor, amikor az adott tantárgykból a foglalkozásokat befejezték. A vizsgákra való felkészülésre összesen hat nap tanulmányi szabadságot kapnak a hallgatók, a tanfolyam elvégzéséről pedig bizonyítványt kapnak. Ehhez a tanfolyamhoz módszerében és tárgyában is nagyon hasonló a leningrádi Szaltükov—Scsedrin könyvtár 861 órás tanfolyama a főiskolát nem könyvtárszakon végzett könyvtárosok számára.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának könyvtára és leningrádi hátlózata könyvtárosai számára ugyancsak éves tanfolyamokat tartanak, a következő tantervvel:³

1. A Szovjetunió könyvtárügyének története	38 óra
2. A SZU akadémiai könyvtárainak története	26 óra
3. Könyvtörténet	40 óra
4. A könyvtárban alapjai	52 óra
5. A könyvtári állomány szervezése	38 óra
6. Címleírás és betűrendes katalógus	72 óra
7. Szakozás és szakkatalógus	60 óra
8. Általános bibliográfia	68 óra
9. Társadalomtudományi és politikai bibliográfia	72 óra
10. Külföldi bibliográfia	48 óra
11. A könyvtárügy külföldön	36 óra
12. A műszaki irodalom bibliográfiája	36 óra
13. Fakultatív tantárgy	60 óra

Összesen 646 óra

A tantervet összeegyeztették a Krupszkája főiskola igazgatóságával. Az összes foglalkozásból 260 óra előadást és 386 óra gyakorlati foglalkozást tartottak. Nagyon jó eredményeket érnek el az előadások és a gyakorlati foglalkozások összekapcsolásával. Az előadásokkal felváltva bemutatják a hallgatóknak a könyvtár fontosabb osztályainak a munkáját. A gyakorlati foglalkozásokon 10—12 főnél több soha nem vesz részt. Ezek az egyéves tanfolyamok a Tudományos Aka-

démia könyvtárhálózatában 1953 óta folynak és a végzett könyvtárosoknak csak igen kis százaléka hagyta el azóta a könyvtárat.

Több egyetemi könyvtár összevonva tart hasonló átképző tanfolyamokat munkatársai számára.¹

A moszkvai Lenin könyvtárban érettségizett könyvtárosok számára tartanak középfokú könyvtárosképző tanfolyamokat is. E tanfolyam elvégzése után a hallgatók a könyvtár technikai munkatársai lesznek. A középfokú tanfolyam tanterve 1958—1959-ben a következő volt.

Tantárgyak	Összes órák	Előadások	Gyakorl. foglalk.	Szemin. konzult.	Vizsgák	Megjegyz.
1. SZKP története	90	50	32	2	6	Vizsga
2. Szovjet irodalom	10	10				
3. Világirodalom	70	62		2	6	Vizsga
4. Könyvtártan	96	56	24	8	8	
a) A Lenin könyvtár története és szervezete	20	14	4		2	
b) Általános könyvtártan	60	34	12	8	6	Vizsga
c) Olvasószolgálat és könyvtári prop.	16	8	8			
5. Könyvállomány és katalógusok	138	48	78		12	
a) Állománygyarapítás	28	18	6		4	Koll.
b) Címleírás, betűrendezés kat.	64	14	46		4	Koll.
c) Szakozás, szak. kat. szerk.	46	16	26		4	Koll.
6. Bibliográfia	74	48	18	2	6	Vizsga
a) Ált. bibl.	54	38	8	2	6	Vizsga
b) Társ. tud. és polit. bibl.	20	10	10			
Összesen	478	274	152	14	38	

A foglalkozásokon a hallgatók huszas csoportokban vesznek részt. Hetenként két napon át 5—6 óra hosszal hallgatnak elméleti előadásokat, a másik négy napon a hallgatók jólképzett könyvtárosok irányításával — a gyakornokok foglalkoztatási terve alapján — az osztályokon dolgoznak. Az év folyamán a hallgatók a vizsgára való felkészülésre 8 nap tanulmányi szabadságot kapnak.

A Lenin könyvtárban az említett tanfolyamokon kívül tartanak még háromhónapos szakmai tanfolyamokat⁵ és a műszaki személyzet számára kéthónapos tanfolyamokat.

A háromhónapos szakmai továbbképző tanfolyamok a könyvtári munka több területén folynak, katalogizálással, osztályozással, különböző szakbibliográfiákkal és paleográfiával foglalkoznak. Az előadások hetenként 2 × 2 óra hosszal vannak,

ennek fele munkaidőben van. Az előadók a legjobb könyvtári szakemberek és a főiskolák professzorai.

A Könyvtártudományi és Bibliográfiai Osztály dolgozói számára tartott 63 órás szemináriumok tervében szerepelnek a közművelődési könyvtárak jelenlegi feladatai és az, hogyan kell a módszertani munkát végezni a Művelődésügyi Minisztériumhoz tartozó közművelődési könyvtárhálózatban. A szemináriumi foglalkozásokon kívül a tantervben kiszállások is szerepelnek.

A Lenin könyvtár új dolgozói számára harmincas csoportokban szemináriumokat tartanak. A főiskolát végzettek számára 30, a középiskolát végzettek számára 16 órában. Ezekon a szemináriumokon a hallgatók megismerkednek a könyvtár történetével és 10 alkalommal meglátogatják a könyvtár legfontosabb osztályait.

A leningrádi Szaltükov-Scesdrin könyvtárnak is a Lenin könyvtáréhoz hasonló, csak nem annyira kiterjedt az oktatási terve. Ott is tartanak 1—3 hónapos tanfolyamokat a könyvtári munka egyes kérdéseiről. A tanfolyamok tematikájában szerepelnek: az állománygyarapítás, egyes katalógusok, szakbibliográfiák stb. E tanfolyamokon nagy súlyt helyeznek a gyakorlati munkára. A résztvevők tanulmányokat írnak a gyakorlati munkájukkal összefüggő kérdésekről, ezek közül a legjobbakat publikálják is.

A könyvtárosképzés keretében 1958-tól kezdve speciális lektorátus tart rendszeresen előadásokat, könyvismertetésekkel a bel- és külföldi irodalomról, szervez vitákat, értekezleteket, megszervezi a fiatal és idősebb könyvtárosok találkozóját. A továbbképzés során a könyvtár legképzettebb szakemberein kívül előadásokat tartanak mérnökök, egyetemi tanárok és más külső előadók is. Könyvismertető előadásokat és szemléket tart a tudomány különböző területeiről a Szaltükov-Scesdrin könyvtár Tájékoztató Osztálya is.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának könyvtáraiban is nagy súlyt helyeznek a könyvtárosok továbbképzésére. Foglalkoznak a központi könyvtár és az akadémiai hálózathoz tartozó könyvtárosok továbbképzésével egyaránt. *Tihomirov*, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája szakkönyvtárhálózati szektorának tudományos titkára 1961-ben felmérte az akadémiai hálózathoz tartozó könyvtárosok képzettségét, hogy a továbbképzés előtt álló feladatokat meg lehessen tervezni.² Ebben az időben a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának több mint 200 könyvtárában kb. 3 000 könyvtári dolgozó volt. A dolgozók 62 %-ának volt felsőfokú képzettsége, ebből humán területen szerzett diplomát 24 %, könyvtárosi diplomával rendelkezett 23 %, természettudományos, illetve technikai végzettsége volt 4 %-nak, nyelvtudományi képzettsége 11 %-nak. Az összes dolgozók 7 %-a végzett könyvtárosképző technikumot, más középiskolai végzettsége a dolgozók 28 %-ának volt, általános iskolát végzett 3 %-uk. *Tihomirov* véleménye szerint a könyvtári dolgozók több mint 1/5-ének a képzettsége nem felel meg az akadémiai könyvtárak munkatársaival szemben támasztott követelményeknek. Nagyon kevés a természettudományi és műszaki szakember, kevés a felsőfokú képzettségű könyvtáros, kevesen tudnak idegen nyelveket; a továbbképzés feladata ezeket a hiányosságokat kiküszöbölni.

Tihomirov szerint a szakmai képzettség növelésének jó útja, ha a könyvtáros második diplomát is szerez és helyes, ha a nem könyvtárszakon végzettek könyvtártudományi témából szereznek tudományos fokozatot. Ajánlatos, hogy a könyvtárszakot végzettek hallgassák meg az egyetemen a könyvtárak profiljának meg-

felelő tantárgyakból az alapvető előadásokat. Azok, akiknek felsőfokú képzettségük nincs, helyes, ha esti vagy levelező tagozaton azt megszerzik. Az 1956—1961-ig terjedő 5 év alatt 200 akadémiai könyvtáros nyert felsőfokú képzést esti vagy levelező tagozaton. 1961-ben a felsőfokú képzettséggel nem rendelkező dolgozók 17 %-a, azaz 150 fő tanult egyetemeken és főiskolákon. A fentemlített időszakban kb. 50-en végeztek el a könyvtárosképző technikumot s 1961-ben is 20-an tanultak ezekben a technikumokban. Ez alatt az 5 év alatt több mint 200 könyvtáros végzett nyelvtanfolyamot és 1961-ben is száznál több munkatárs tanult. Az adott idő alatt 7 munkatárs lett kandidátus, 1961-ben pedig 29 aspiráns volt.

Az akadémiai könyvtárosok továbbképzésének egyik jó formája az 1—2 évenként megtartott tudományos konferencia.⁷ A konferenciákat a könyvtár munkatársai készítik elő és vezetik be. Ezeken a konferenciákon nemcsak az akadémiai hálózat tudományos munkatársai, hanem más könyvtárak munkatársai is résztvesznek. 1955-ben a téma az akadémiai könyvtáraknak a keleti országokkal való kapcsolatai, 1958-ban a szakkatalógus és a könyvtári osztályozás kérdései volt.

Említésreméltó a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Társadalomtudományi Alapkönyvtárának a továbbképzése. A könyvtárnak 1960-ban 425 dolgozója volt, ezek többsége felsőfokú képzettségű. Különösen érdekes, ahogyan az új munkatársakkal foglalkoznak. Először végigvezetik őket a könyvtáron és röviden vázolják az egyes osztályok munkáját. Az így szerzett ismereteket aztán tanfolyamokon bővítik ki az új könyvtárosok. Tanfolyamokat évente tartanak. Az olvasószolgálat és a raktári osztály pl. — mivel munkájuk szorosan összefügg — együtt tart szemináriumokat. Ők havonta egyszer vitatják meg a legaktuálisabb kérdéseket.

A tanfolyam első évében a hallgatók részletesen ismerik meg a könyvtárak munkáját, megismerik a beszerzési forrásokat, a szakozás és a tárgyszókészítés problémáit és megtanulják, hogyan végzi a könyvtár a Tudományos Akadémia intézményeinek bibliográfiai kiszolgálását. A tanfolyam második évében előadásokat hallgatnak a könyvtárosok a legnagyobb moszkvai tudományos könyvtárak és a külföldi könyvtárak munkájáról úgy, hogy egy-két különösen érdekes kérdést kiemelnek és részletesen megvitatják, ilyenek pl. a könyvtárközi kölcsönzés, a mikrofilmzés stb. A foglalkozásokat összekötötték más nagy könyvtárak meglátogatásával. Sok eredményt hozott a bel- és külföldi könyvtárosokkal folytatott tapasztalatsere is. A szemináriumok iránt nagyban fókuszódott az érdeklődés, amikor a hallgatók által felvetett témákat dolgozták fel. Ilyenek voltak: a szak- és vegyes olvasók kézikönyvtárainak megszervezése, az olvasói igények feldolgozásának elvei stb. A foglalkozásokat igyekeznek változatossá tenni azzal, hogy az egyes témákat hol egyénileg, hol kollektíve dolgozzák fel, kollektív könyvtárlátogatásokat, vitákat szerveznek más könyvtárak legjobb szakembereinek a bevonásával.

A könyvfeldolgozó könyvtárosok számára kétéves katalogizálási tanfolyamokat, a tájékoztatásban dolgozók számára pedig a külföldi tájékoztató irodalomról szóló ugyancsak kétéves tanfolyamokat szerveznek. Az órák hetenként kétszer munkaidőben vannak.

A továbbképzés egyik formája az évente egyszer tartott „ifjú szakemberek konferenciája”. Ezeket a fiatal könyvtárosok tartják különböző témákról, mint például: A tudományos irodalom propagandája a Lenin könyvtárban, A Törté-

nelmi Könyvtárban és a Központi Politechnikai Könyvtárban (3 előadás), a könyvtárügy a Bolgár Népköztársaságban, segédkönyvtárak a népi demokratikus országokban stb.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiája könyvtárhálózatában nemcsak a központi könyvtárak könyvtárosai tanulnak, hanem a köztársasági akadémiák könyvtáraiban' és a központokban a hálózati könyvtárak számára is folyik a könyvtárostovábbképzés valamilyen formája¹⁴.

Tihomirov elvtárs véleménye szerint² a könyvtárosok képzettségének növe-
lése szempontjából feltétlenül szükség van arra, hogy az egyetemet nem könyvtár-
szakon végzett könyvtárosok számára kétéves levelező és esti tanfolyamot szer-
vezzenek, ide olyan hallgatókat is fel kell venni, akik még nem dolgoznak könyv-
tárban, hogy a könyvtárosutánpótlás biztosítva legyen, szükség lenne egy könyv-
tártudományi tudományos kutató intézetre, amely aspiránsokat is képezne, ezt
a jogot meg kellene adni a Szovjetunió Tudományos Akadémiája könyvtárának is.

Az egyetemi és főiskolai könyvtáraknak az akadémiai könyvtárakéhoz
hasonlóak a továbbképzési problémáik, itt is magasképzettségű, nyelveket tudó
tudományos könyvtárosokra van szükség, s mivel — mint tudjuk — a tudomá-
nyos könyvtárak számára könyvtárosokat nem képeznek a rendelkezésre álló
munkaerőkből ők is maguk próbálnak tudományos könyvtárosokat képezni.
1960-ban, a Moszkvai Állami Lomonoszov Egyetem könyvtárában megszervezték
a módszertani osztályt azért, hogy az összes egyetemi könyvtárak módszertani
munkáját és továbbképzését irányítsa. Az egyetemi könyvtárakban a tovább-
képzésnek nagyon változatos formáit találhatjuk, a szokásos tanfolyamokon
kívül itt elemi formát, a szakmai minimumot tanítják, ha a könyvtárosnak más
szakon felsőfokú képzettsége van, akkor a szakmai minimum tanfolyam prog-
ramja a következő:

Téma	Előadás	Gyakorlati fogl.
	ó r a	
1. Lenin és a könyvtárügy	2	—
2. Az SZKP határozata a könyvtárügyről ...	2	—
3. A könyvtár története	2	—
4. A könyvállomány szervezése és gyarapí- tása	4	—
5. A könyvtár katalógusai		
a) Katalogizálás és a betűrendes katalógus szerkesztése	8	10
b) Osztályozás és szakkatalógus szerk. ...	8	10
6. Az olvasószolg. formái és módszerei	6	—
7. Tájékoztató és bibliográfiai munka	4	6
8. Társtud. és polit. bibliográfia	4	6
9. A bibliográfiai ismeretek propag.	2	7

Ezenkívül még van 8 óra könyvtárlátogatás és 2 óra csoportos konzultáció. Ez
összesen 72 óra foglalkozás, amelyet legalább hetente egyszer 2 órában tartanak.
A tanfolyam végén egy az előadókból, a könyvtárvezető megbízottjából és a könyv-
tári társadalmi szervek megbízottaiból álló bizottság előtt kell beszámolni a hallga-
tóknak arról, hogy milyen mértékben sajátították el az anyagot.

A Szarlatovi Egyetemi Könyvtárban nagy súlyt helyeznek arra, hogy a könyvtárosok gyakran találkozzanak szakemberekkel és tudósokkal azért, hogy konzultáljanak velük a szerzeményezéssel, bibliográfiák készítésével, kiállítások rendezésével kapcsolatban, részint azért, hogy a szakemberek és tudósok előadásokat tartsanak a könyvtárosok számára. Sokat tanulhatnak a fiatal könyvtárosok a régi könyvtárosoktól is, elsősorban munka közben tanítják és nevelik a fiatalokat, de külön beszélgetéseket is folytatnak velük. Itt is, mint minden könyvtárban nagy jelentőséget tulajdonítanak továbbképzés szempontjából is a kül- és belföldi tapasztalatcserének.

A műszaki könyvtáraknak van a könyvtárak közül a legnagyobb szerepük a termelés segítésében. A Moszkvában t. m. 50 éve fennálló műszaki könyvtár már 1931-ben hozzákezdett a könyvtárosok tervszerű továbbképzéséhez. Ez egyidőben többféle tanfolyamon is folyt, hogy a hiányosságokat ezen a téren pótolhassák. Tartottak kétéves középfokú könyvtárosképző tanfolyamokat, nyári tanfolyamokat és a moszkvai könyvtárosok számára vasárnapi tanfolyamokat. A szaktárgyak közül a leggyakrabban és a legintenzívebben a tájékoztató szolgálattal és a bibliográfiai munkával foglalkoztak.

Az orvostudományi hálózati könyvtárak igyekeznek leginkább a közművelődési könyvtárakkal a továbbképzés terén kapcsolatot tartani.¹

Az orvostudományi könyvtárak foglalkoznak a társadalmi munkás könyvtárosok továbbképzésével is. Így az egyik területi orvosi könyvtár hathónapos jól előkészített szemináriumot tartott a társadalmi munkás orvostudományi könyvtárosok számára.¹¹ Itt megismerkedtek a területi orvostudományi könyvtár állományával, munkájával, a területi könyvelőszóval és beszélgetést folytattak a területi egészségügyi osztályának vezetőivel. Megvitatták az aktuális politikai kérdéseket is. Gyakorlati foglalkozásokat tartottak a legfontosabb könyvtári munkákból. A hallgatók a szeminárium elvégzése után munkájukat sokkal jobban látták el.

Az orvosi könyvtárosok a továbbképzés igen hatékony módszerének tartják, hogy az egyes könyvtárak kölcsönösen ellenőrizték egymást.¹² Az ellenőrzés közben ugyanis a könyvtárosok átadják egymásnak tapasztalataikat és az ilyen tapasztalatcserek kedvező hatást gyakorolnak a könyvtárak gyakorlati munkájára. Szemináriumokat tartanak az egészségügyi technikumok könyvtárosai számára is.¹³

A Szovjetunió néhány tudományos könyvtárhálózatának itt vázolt továbbképzési rendszere keretében a szovjet könyvtárak a továbbképzésnek nagyon változatos fajtáit ismerhetjük meg. Sokféleképpen igyekeznek elérni a célt, hogy politikailag képzett, hivatásukat szerető, a tudomány fejlődésével lépést tartó, könyvtárosokat neveljenek. A feladatuk nagyon bonyolult, különösen amíg a tudományos és szakkönyvtáros-képzés problémája nem oldódik meg, de addig is — mint látjuk — már a továbbképzés segítségével is kitűnő eredményeket érnek el.

Irodalomjegyzék

1. *Artiszevics, B. A.*: Szisztema povüsenija kvalifikacii rabotnikov vuzovszkih bibliotek. = *Biblioteki SzSzsZR. Vüp.* 14. Moszkva. Bibl. im. Lenina. 1960. 81—92 p.
2. *Tihomirov, P. Sz.*: Nekotorie voproszü szosztojanija i ulucsenija bibliotecsnuh kadrov Akademii Nauk SzSzsZR i akademij nauk [szozjuznuh reszpublik. = *Bibliotecsno-Bibliograficeszkaja Informacija.* 31. sz. Moszkva. AN SzSzsZR 1961. 111—129.
3. *Szkrüpnjev, N.*: Nazrevsie voproszü. = *Bibliotekar'* 1960. 3. sz. 54—57. p.
4. *Szul'e, N. D.*: ü Povüsenie kvalifikacii rabotnikov naucsnoj biblioteki. = *Biblioteki SzSzsZR Vüp.* 14. Moszkva. Bibl. im. Lenina. 1960. 93—104. p.
5. *Blazewicz, J.*: Szkolenie wewnatrakladowe w Pánstwowej Bibliotece im. Lenina w Moskwie i Panstwowej Bibliotece Publicznej im. Saltykowa—Szczedrina w Leningradzie. = *Prezlad Biblioteczny.* 1960. 2. sz. 143—149. p.
6. *Afanasz'ev, Ju.—Mamaev, A.*: Povüsat' kvalifikaciju rabotnikov naucsnuh bibliotek. = *Bibliotekar'* 1959. 6. sz. 15—17. p.
7. *Ékonomov, V. F.*: Podgotovka kadrov v Biblioteke AN SzSzsZR. = *Bibliotecsno-bibliograficeszkaja informacija.* 24. sz. 82—98. p.
8. *Szovescsanie* — szeminar bibliotecsnuh rabotnikov Beloruszszii i Pribaltiki. = *Szovetszkaja Bibliografija.* 1961. 4. sz. 108—110. p.
9. [O povüsenii kvalifikacii rabotnikov Goszudarsztvennoj Naucsnoj Biblioteki.] = *Goszudarsztvennaja naucsnaia biblioteka 1918—1958.* Moszkva. Masgiz. 1959. 146—147., 152—164. p.
10. *Dubrovskij, Ju. N.*: Kadrü medicinszkih bibliotek i voproszü povüsenija ih proizvodstvennoj kvalifikacii. = *Opüt rabotü medicinszkih bibliotek.* Moszkva. CCNMB. 1957. 28—34. p.
11. *Zsivova É. L.*: Szeminar bibliotekarej ob'scsesztnennikov Tambovszkaj oblaszti. = *Opüt Rabotü Medicinszkih Bibliotek.* 1960. 5. sz. 45—49. p.
12. *Romanovszkaja, N. A.*: Organizacii vzaimoproverok mezszdu medicinszkimi bibliotekami v Ukrainszkaj SzSzsZR. = *Opüt rabotü medicinszkih bibliotek.* Moszkva, CCNMB. 1958. 51—53.
13. *Konsztantinova, K. I.*: Organizacija szeminara dlja bibliotecsnuh rabotnikov medicinszkih ucsliscs Har'kova i Har'kovszkaj oblaszti. = *Opüt rabotü medicinszkih bibliotek Har'kovszkaj oblaszti.* Har'kov. HGNMB. 1956. 27—32. p.
14. *Kukina, V. P.*: Rabota central'nuh bibliotek akademij nauk szozjuznuh reszpublik v pervom godü szemiletki. = *Bibliotecsno-bibliograficeszkaja informacija.* 1960. 29. sz. 34—36. p.

Повышение квалификации в научных библиотеках Советского Союза

БЕШЕНЕИН Э. БАЛИНТ

Переподготовка и повышение квалификации в научных и специальных библиотеках Советского Союза представляет особенно большую важность, так как в университетах и вузах только в недавнем прошлом началась подготовка научных и специальных библиотекарей и та проблема донныне не решена полностью. Поэтому все крупные библиотеки: Библиотека им. Ленина, Библиотека им. Салтыкова-Щедрина и пр. сами стараются решить переподготовку и повышение квалификации своих кадров.

Повышение квалификации, равно как и подготовка библиотекарей проводится в трех областях: в областях марксистско-ленинской идеологии, специальной литературы и библиотечных специальных знаний. Среди форм повышения квалификации больше всего приняты курсы, но к формам повышения квалификации причисляются и анкеты, конференции, обмена опытом, научные командировки, а также работа по приобретению научных степеней: степени доктора и кандидата наук.

Для научных и специальных библиотекарей помимо знания специальной литературы и библиотечарских специальных знаний необходимо и знание явков. Поэтому крупные библиотеки придают большое значение организованному и контролируемому обучению языкам.

Для библиотекарей, окончивших университет или вуз по неблиотечной специальности, организовываются в крупных библиотеках одногодичные курсы переподготовки. Подобные курсы организовываются и для библиотекарей, получивших аттестат зрелости. Научные и специальные библиотечари, окончившие библиотечный факультет, знакомятся со специальной литературой при помощи специалистов данной специальности. Приобретение второго диплома или слушание наиболее важных предметов специальности является также хорошим методом повышения их квалификации. Для работы специалистов библиотеки часто достаточно, если они знакомятся только с одной отраслю библиотечоведения (классификация, составление библиографии и пр.).

В повышение квалификации стараются вовлекать все слои библиотекарей. Медицинская Библиотека например обучает регулярно входящих в ее сеть библиотекарей — обшественников, библиотекарей медицинских техникумов и пр.

В научных и специальных библиотеках Советского Союза правильно считают, что уровень работы библиотек большей частью зависит от образованности библиотекарей и поэтому стараются бесперебойно повышать уровень идеологических, специальных и библиотечарских знаний работников.